

Nyhetsblad april 2013 för projektet:

Trollsländor i Skåne 2009-2014

Hej alla!

Vi har drabbats av en lång och kall vinter som först den senaste tiden släppt sitt grepp över Skåne. Den första april rapporterades årets första vinterflickslända och efter det har några till setts så visst hopp kan skönjas. Kanske kommer dock den långa vintern att innebära förskjutna flygtider för de tidigt flygande arterna, något vi lär bli varse kring Valborg, då de de allra första brukar rapporteras. Redan nu är det förstås läge att leta efter vinterflickslända, så vi ger några tips om den och några andra vårflygande arter i detta nyhetsblad. En av dem är sandflodtrollslända, vars honas bakkropp pryder huvudet på denna sida.

Första aktiviteten för säsongen i detta projekt är som vanligt kickoffen, som även i år sker på Naturskyddsföreningens kansli i Lund. Vi ses där första söndagen i maj! Redan nu i detta blad ger vi information om årets sommarläger, som vi tror kommer att ge minst lika mycket som det första lägret vi hade i nordöst, när vi denna sommar möts i nordvästra Skåne. I somras var vi som bekant på Österlen, som inte oväntat visade sig vara artfattigt. Norra Skåne hyser betydligt mer spännade och varierande miljöer, så missa inte deltagande på sommarlägret 2013.

På vår hemsida finns sedan en tid både en ny fältblankett och uppdaterade flygtider för 2012. De hittar du här: <http://www.trollslandor.se/sida6.html>

Klargörande

Inventeringsprojektet omfattar perioden 2009-2014 men 2013 är sista fältsäsongen. Under 2014 summerar, rapporterar och redovisar vi projektets resultat. I mån av tid, behov och möjligheter kommer inventeringen att kompletteras med främst punktinsatser i områden med få rapporter. De rapporter som inkommer från alla under 2014 kommer vi i görligaste mån förstas använda också, men för projektet i stort är alltså 2013 den sista fältsäsongen.

Lycka till under säsongen 2013!

Magnus Billqvist

magnus.billqvist@naturskyddsforeningen.se

Linda Birkedal

linda.birkedal@naturskyddsforeningen.se

Linda Strand

linda@faunacoll.se

Inventeringen av trollsländor i Skåne sker ideellt, dock har ekonomiskt stöd för projektledning, resor, kurser och inrapportering av data, erhållits av Region Skåne, Länsstyrelsen i Skåne, Naturskyddsföreningen i Skåne, Lunds Naturskyddsförening och Studieförbundet Skåne-Blekinge. Medel har också sökts från samtliga skånska kommuner vilket lett till att kommunerna i Eslöv, Helsingborg, Höganäs, Höör, Kävlinge, Landskrona, Lomma, Lund, Svedala, Trelleborg, Vellinge och Ystad bidrar.

Välkomna på sommarläger 2013, 8-14 juli vid Åsljungasjön!

Även den här sommaren bjuder vi in trollsländeintresserade att spendera en eller flera dagar för excursionser, föreläsningar, kurser, grillkvällar, bad, fiske, med mera, med målet att tillsammans inventera spännande delar av Skåne samtidigt som vi umgås och lär känna varandra. Det är gratis att delta för alla som är med på dagarna och bidrar till inventeringen. Man behöver inte boka eller anmäla närvaro om man bara gör dagsbesök, men man måste meddela om man planerar att spendera en eller flera nätter på gården (*kontakta magnus.billqvist@naturskyddsforeningen.se*).

Inventering på lägret 2011.

Tanken är att vem som helst kan komma förbi och vara med under en dag eller flera, och man får gärna även ta med sig och bjuda vänner och bekanta som inte är engagerade i projektet. Vi bjuder också som vanligt in trollsländeintresserade från övriga landet och resten av Europa.

Den här sommaren håller vi till naturskönt i bokskog vid Åsljungasjön. Gården Solvik ligger i en trakt med en myriad av spännande biotoper för trollsländor, och under den här veckan ska

vi besöka så många som möjligt. Vi kommer att besöka i första hand de rutor som ligger närmast stugan.

Varje dag kommer vi att samlas på parkeringen kl 10.00 för gemensam avfärd (samåkning så långt möjligt) och indelning i grupper så vi kan besöka så många platser som möjligt. I varje grupp ingår en ansvarig som är både kunnig och har

kartor över områdena som ska besökas. Vill du möta upp senare under dagen går det också bra, bara kontakta någon av oss som är där. Tänk på att mobiltäckningen lokalt kan vara mycket dålig.

Det finns 40 bäddar fördelat på ett logement med tio bäddar och fem tvåbäddsrum, tre fyrbäddsrum samt en stuga på tomten med sex bäddar. Naturspår och motionsslinga finns såväl runt sjön som i närområdet. Gården har en egen brygga. Hopptorn och sandstrand finns på badplatsen på andra sidan sjön. Kanoter/båt finns att hyra. Fiskekort finns att köpa i huvudbyggnaden. Beachvolley- och fotbollsplaner finns utanför Skogsbrynet. Fin grillplats. Kök med möjlighet till självhushåll finns på Solvik. För de som inte vill laga mat själv finns även möjlighet till hel- eller delpension på EFS-gården intill. Ta med egna lakan, handdukar och gärna inneskor.

Har du frågor eller redan nu vill boka sängplatser så hör av dig till Magnus Billqvist.

Varmt välkomna!

Inventering på lägret 2011.

Solvik och dess badbrygga i Åsljungasjön.

Några vårarter

I detta och i kommande nyhetsblad under året kommer vi att lyfta fram en eller flera arter som vi presenterar med fyndbild, bestämningstips, hur man kan hitta dem med mera. Det gäller arter som vi har anledning att tro finns i större utsträckning än vad de hittills rapporterats, arter som ofta bestäms fel eller arter som av olika skäl är extra intressanta. I detta nyhetsblad presenterar vi fyra arter som flyger tidigt eller ganska tidigt.

All fynddata är från Artportalen (www.artportalen.se). Vi utgår från den aktuella fyndbilden under projektets gång, det vill säga 2009-2012. Observera att samtliga fynd syns på kartorna, alltså även de som ännu inte är validerade och i några fall även ej godkända fynd som ligger kvar i Artportalens system för att ge rapportörer möjlighet att komplettera dessa rapporter.

Vinterflickslända

Vi har tidigare skrivit om denna art så vi går inte in så mycket på hur den ser ut och uppträder, utan se mer om det i vårt nyhetsbrev från mars 2011 här: http://skane.snf.se/wp-content/uploads/troll_nyhetsblad_mars11.pdf

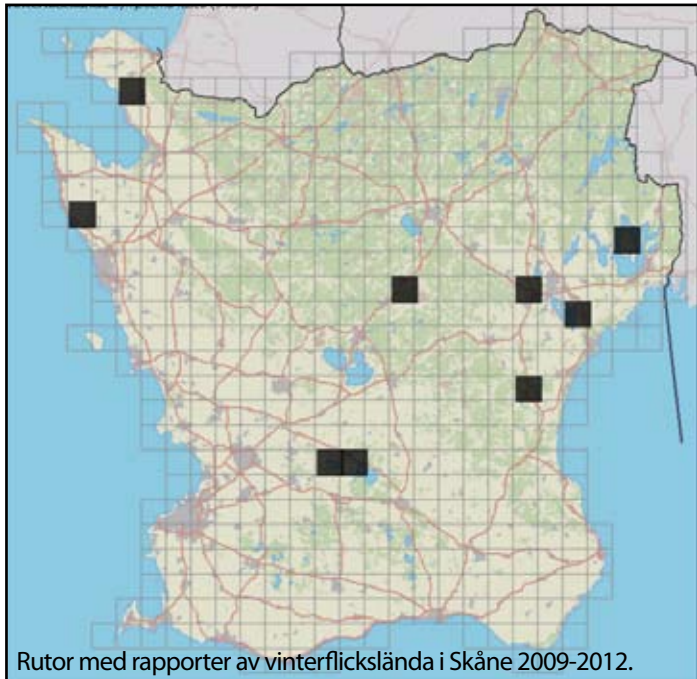
Vinterflickslända är i Skåne under projektperioden 2009-2012 känd från blott nio rutor (se karta på

nästa sida). Det har alltså gjorts få fynd av arten i Skåne, men trots det har vi en ganska bra bild av dess uppträdande. Om vi bortser från det tidigaste fyndet gjort 2 mars så ligger fynden av vinterflickslända i Skåne väl samlade i två perioder (se diagram på nästa sida). Den första omfattar 24 april till 6 juni, och den andra 27 juli till 29 augusti. Även om den kan ses såväl innan 24/4 som efter 29/8, så är detta typiskt för arten. Detta eftersom den övervintrar som vuxen och inte som larv eller ägg och de som ses på våren är alltså de som överlevt vintern. När dessa individer fallit ifrån infaller en lucka mitt i sommaren där inga vinterflicksländor flyger. Under sensommaren dyker den upp igen, men då är det nästa generation som tar vid.

Vi tror fortsatt att vinterflickslända finns i många fler rutor, särskilt i den nordöstra delen av Skåne. Den finns sällan talrikt och dess något diskreta utseende gör den svårsedd. Den är karakteristisk men trots det händer det ganska ofta att andra arter tas för vinterflickslända. Detta beror troligen främst på tenerala individer, alltså flicksländor av andra arter som just lämnat vattnet och då är närmast färglösa. Även äldre och därmed slitna och mörka smaragdflicksländor kan misstas för vinterflickslända. På grund av detta är det viktigt att alla möjliga fynd i Skåne av vinterflickslända dokumenteras genom foto.

Vinterflicksländan är en mycket diskret tecknad art som är enkel att förbise. Individen till höger är en fräsch slända som nyss kommit på vingarna, så som de ser ut under en period på sensommaren. Senare mörknar de och ser då ut som den till vänster. De man ser på våren ser ut som den senare, men med blå fläckar på ögonen eller rent av blå ögon.

finns i industriområden eller längs vägar. De flesta skånska fynd är gjorda under denna period vilket troligen beror på att dels är det få andra sländor som flyger då och dels är det många som "är på tårna" och är extra uppmärksamma på alla sländor efter en lång vinter utan.

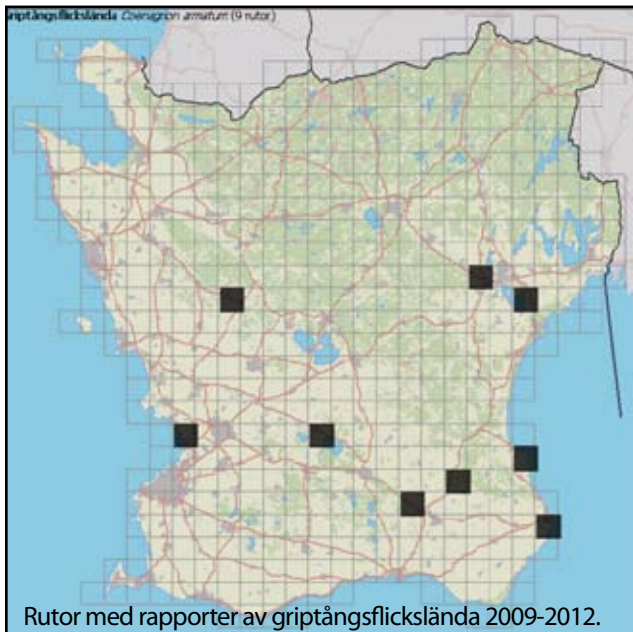
På sensommaren är de oftast lite mer numerära och kan precis när de lämnar vattnen återfinnas in-till dessa. Men det gör de inte länge, för de lämnar vattnen ganska fort och kan under resten av sensommaren och hösten hittas nästan lite var som helst, så länge där finns högre vegetation som de kan söka skydd i. Leta då efter dem en bit från vatten.

Griptångsflickslända

Griptångsflickslända är en svår art att tolka då dess fyndbild och uppträdande är nyckfullt. De flesta år verkar den nästan helt försvunnen och det görs extremt få fynd. Den uppträder då mycket fåtaligt och rapporteras den över huvud taget är det med

Närbilder på hane av griptångsflickslända. När den flyger eller sitter kan de ge intryck av att vara en kustflickslända då bakkroppens teckning mer liknar de arterna än de mer närstående lyrflicksländorna t ex. Sedd så här från sidan ser man att det ändå är en Coenagrion. Hanens analbihangen till höger är de som gett artens dess svenska namn.

enstaka individer på få lokaler. Vissa år kan den dock formligen explodera och ses då i rätt stora antal och på fler lokaler, även på sådana den förgäves eftersökts under de magra mellanåren. Denna bild speglas också ganska väl av fyndbilden under vårt projekt så här långt.

Till och med 2008 var arten endast rapporterad från tre platser, men någon eller några lokaler ytterligare är kända sedan tidigare men återfinns inte på Artportalen. Under vårt projekt 2009-2011 rapporterades den från blott fem lokaler med totalt endast 40 ex om man räknar högst rapporterade

summa/lokal. Under 2012 tillkom några lokaler så vi nu är uppe i åtta rutor och nio lokaler 2009-2012. Det som annars hände under 2012 var att arten sågs i betydligt större antal än åren dessförinnan, något som också skedde på flera andra platser i Europa. I Skåne rapporterades t ex 100-tals vid Hercules dammar, som mest vid ett tillfälle 250 ex, och värt att tillägga här är att lokalen inte tidigare var en känd förekomst för griptångsflickslända.

Griptångsflickslända är en av de allra tidigaste arterna att börja flyga och kan varma vårar ses redan de sista dagarna i april. Det är därför en god idé att leta efter den tidigt innan det är så många andra arter som flyger och särskilt innan de hunnit blivit riktigt talrika.

Griptångsflickslända flyger också under en mycket kort period, med mycket få fynd i hela riket efter juni månad. Om detta helt speglar verkligheten eller om den "försvinner" i mängden av andra arter får för närvarande vara osagt.

För att hitta arten ska man spana riktigt lågt då den oftast flyger precis ovanför vattenytan mellan

Två lokaler i Skåne för griptångsflickslända: kring Brännekorran vid Svabesholm och Revlinge mosse. Båda är kärr med mycket tuvor och högre vegetation ute i vattnet. Den finns också i sjöar med vass, men kan då vara svår att nå.

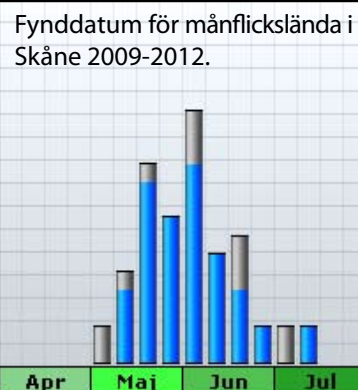
tuvor och liknande ute i kärr. Blåsiga dagar kan det vara värt att söka efter den en bit från vattnen där andra flicksländor samlas. Då den oftast förekommer individfattigt och är svårsedd är tålmod nyckeln till framgång för att hitta griptångsflickslända. Det brukar dock vara mödan värd, för hittar man inte griptångsflickslända så är chansen stor att hitta något annat. Personligen har jag t ex hittat andra roliga arter som kraftig smaragdflickslända, månfflickslända och mindre kustflickslända när jag letat efter just griptångsflickslända.

Månfflickslända

Månfflickslända är en på många sätt ganska typisk art, som sedd väl som på nära håll i kikare, på bild eller i handen inte borde ställa till så mycket problem vid artbestämning. Dessutom förekommer den ofta eller alltid tillsammans med andra liknande arter varpå jämförelse oftast kan göras direkt i fält. Trots detta utgör månfflickslända en av de arter som under vårt projekt oftast felrapporteras eller rapporterats utan dokumentation. Det senare vill vi ska göras för att arten fortfarande anses vara tämligen sällsynt, och med tanke på antalet felbestämningar har det visat sig vara klokt att begära dokumentation.

Fram till och med 2008 finns det endast fynd av månfflickslända i fyra rutor i hela Skåne. Under vårt projekt 2009-2012 har den hittills rapporterats från 30 (se karta). När vi startade projektet 2009 gjorde vi det fast förvissade om att månfflickslända var sällsynt, men de senare årens kraftiga ökning av fynd har förändrat denna bild. Att många felbestäms gör dock att fyndbilden inte rättvist speglar detta och är svårtolkad. Här följer därför en del information och tips om denna art.

Månfflickslända tillhör den grupp av arter som är allra först på vingarna. Fenologirekordet i Skåne är från 8/5 (median 19/5), men det finns tidigare fynd än så från andra delar av landet. Det är inte alls otänkbart att det kan göras aprilfynd under varma vårar. Fynden i Skåne ligger ganska väl samlade från 8/5 till 16/7, men flygtiden är kort och det görs ganska få fynd redan från mitten av juni. Det

Till vänster hane av månfflickslända. Lägga märke till exempelvis gröna undersidor på ögonen, halsskölden, teckningen på bakkroppssegment två och de isolerade fläckarna på huvudet som inte är förbundna med varandra. Just denna individ har brutna skulderlinjer likt mörk lyrflickslända. Vanligare är att de ser ut som till höger, där den understa är månfflickslända. Den översta är spjutflickslända. Lägga där märke till storleksskillnaden, halsskölden och att fläckarna på ovansidan av huvudet inte är isolerade utan förbundna med en tunn blå linje.

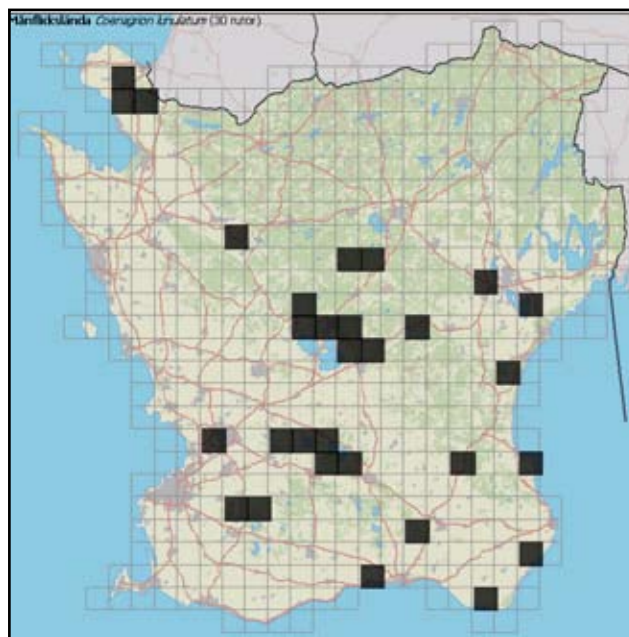
kan dock inte uteslutas att detta beror på att månflickslända, som ofta är ganska fåtalig, "försvinner" i mängden av andra liknande arter.

Ofta behöver man en dos tålamod för att hitta arten, men å andra sidan händer det inte sällan att man blir belönad med en månflickslända när man betar sig igenom massor av vanligare arter. Vi rekommenderar ändå att man har ett särskilt öga efter den tidigt på säsongen innan alla andra arter blivit riktigt talrika.

Månflickslända finns i flera olika miljöer, men att döma av de skånska fynden hittar man den mest i småvatten i skogs- eller mellanbygd, alltså inte ute i öppet jordbrukslandskap (även om det finns sådana fynd också). Vattnen ska gärna vara vegetationsrika och med någon typ av flytbladsvegetation, eller grunda kärr med mycket vegetation utan att det är igenväxt.

Utseendemässigt är månflickslända mest lik spjutflickslända och skiljs på denna på bland annat teckningen på andra bakkroppssegmentet (hanarna), att fläckarna ovanför ögonen är isolerade utan någon form av band som förbinder dem och att de är något kraftigare/större. Det senare ser man förstås bäst vid direkt jämförelse (se bild). Detta artpar verkar ändå folk ha rätt bra koll på, så den art som enligt rapporterna mest förväxlas med månflickslända är ljus lyrflickslända.

Månflickslända är jämfört med denna mer tyd-

Rutor med rapporter av månflickslända i Skåne 2009-2012.

ligt grönögd, särskilt på undersidan, som kan vara nästan helt grön även på resten av undersidan. Den blå grundfärgen är mörkare och den har betydligt mer svart på bakkroppen än vad ljus lyrflickslända har. Teckningen på andra bakkroppssegmentet skiljer sig också, men då samtliga hanars teckning där kan variera, råder vi er att inte enbart gå på den karaktären. Titta också gärna på halssköldarna som det finns bra illustrationer av i de flesta böcker. I

Hona av månflickslända. Lägg märke till kilen på ett av de sista bakkroppssegmenten.

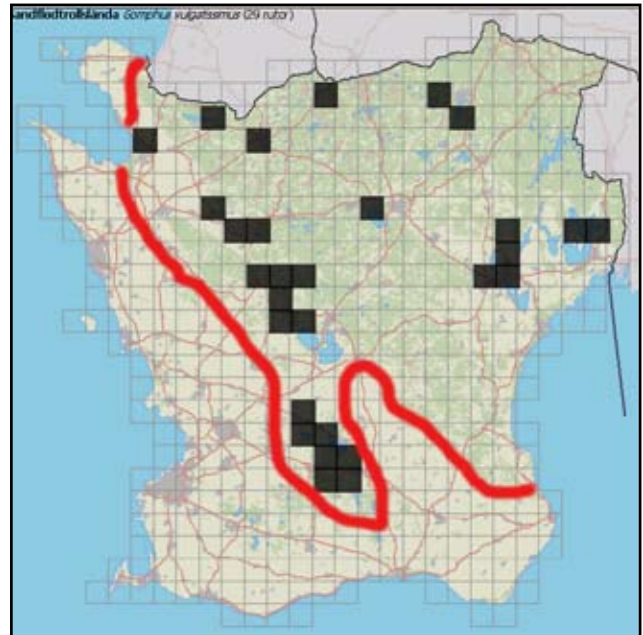
den lilla bok alla som inventerar får finns det på sidan 107 en bra illustration av detta som många troligen missar då den inte finns i anslutning till artbeskrivningarna.

Sandflodtrollslända

Arten börjar flyga i slutet av maj, med median-datum på 16/5 (tidigaste fyndet är gjort 7/5). Den flyger under en ganska kort period och kan därför bli rätt svår sedd redan i början av juli. Sista fyndet är daterat 5/8 och slutmedian är 13/7.

Under projektperioden 2009-2012 har sandflodtrollslända rapporterats från 29 rutor som omfattas av vattendragen Klingavälsån, Kävlingeån, Rönne å, Almaån och Helge å. Sandflodtrollslända är traditionellt känd för att finnas längs långsamt rinnande vattendrag men vad som kanske är mindre känt är att den även gillar större sjöar. Därför finns det även fynd kring sjöar som Vombsjön, Kranesjön, Rössjön, Ivösjön och Levrasjön, även om en del av dessa troligen kommer från närbelägna vattendrag. Även spridda obsar av enstaka individer strax utanför dessa områden har gjorts, men det beror troligen på att unga individer kan röra sig en hel mil bort från vattendragen.

Vi tror att sandflodtrollslända finns i fler vattendrag och även på fler platser längs med de vi

Rutor med rapporter av sandflodtrollslända i Skåne 2009-2012. Röda linjen visar trolig utbredning baserad på rapporter och lämpliga miljöer.

redan känner till. Däremot saknas den nog helt ute i de jordbruksdominerade markerna som i sydväst, sydost och längs sydkusten, trots att det även där finns till synes lämpliga vattendrag som Sege och Höje åar.

Sandflodtrollslända är på många sätt en väldigt karakteristisk art som sedd hyfsat sällan går att ta miste på. Hanens vana att sitta exponerat på t ex stenar eller direkt på marken gör att man även på ganska långt avstånd i kikare kan se att ögonen på flodtrollsländevävis inte sitter ihop och bakkroppens distinkta form.

Det finns några bra sätt att ganska effektivt hitta arten. Just när de lämnat vattnet kan man ofta hitta tenerala individer i strandvegetationen eller i närbelägna, solbelysta gläntor eller motsvarande. Hanarna sitter gärna på stenar eller blottade sandbankar ute i vattnen och kan där hittas med hjälp av kikare.

Kickoff 5 maj

Som vanligt sparkar vi igång säsongen med en kickoff i Lund. Vi ses på Naturskyddsföreningens kansli kl 16.00 och håller på i någon eller några timmar. Vi svarar på frågor, redogör för inventeringsläget inför sista fältsäsongen, tipsar och efterlyser några utvalda arter och byter några ord om nya Artportalen (se nedan). Magnus Billqvist visar bilder från och berättar om den internationella konferensen i Belgrad 2012 och den efterföljande inventeringsresan till Bosnien, som han och Robin Pranter var med på. Vi bjuder som vanligt på fika, så därför vill vi gärna att ni meddelar oss om ni kommer (till magnus.billqvist@naturskyddsforeningen.se)

Nya Artportalen

Full aktivitet råder med nya Artportalen som innehåller efterlängttade förbättringar och nyheter. Tester pågår och vi närmar oss med stadiga steg målet att kunna ge användarna en ny fräsch portal att rapportera och söka artfynd i. Vi hoppas att resultaten av testerna snart ger svar på när det är möjligt att släppa Artportalen. Under tiden är det fritt fram att bekanta sig med nya Artportalen genom att titta in på Betaversionen.

Vilka effekter den nya portalen har på vår inventering av Skåne återkommer vi om när det blir aktuellt.

Lagändring för sekretess om hotade arter

Från och med årsskiftet har lagparagrafen som handlar om sekretess för djur- och växtarter i Offentlighets- och sekretesslagen en ny lydelse. Syftet är att sekretess ska kunna tillämpas mer ändamålsenligt än tidigare. Tidigare användes uttrycket "utrotningshotad" i lagen, något som nu är borttaget. Nu gällande lagtext är att data om "djur- eller växtarter som är i behov av skydd och som det finns ett intresse av att bevara i livskraftiga bestånd" kan beläggas med sekretess. Länsstyrelserna arbetar nu i samråd med ArtDatabanken för att få en gemensam policy för hanteringen av uppgifter om känsliga arter. Den nya vägledningen kommer att skickas på remiss under våren.

Kalendarium

Vi återkommer vid behov med mer information om dessa aktiviteter.

5 maj Kickoff. Denna dag sparkar vi igång trollsländesäsongen 2013 med föredrag med mera på Naturskyddsföreningens kansli i Lund, Nils Bjelkegatan 4B, in på gården. Se notis för mer information.

8-14 juli Sommarläger nr 3. Se sidan två för mer om detta läger.

Andra aktiviteter vi tror kan intressera er

4-12 maj Naturvänliga veckan, se mer här http://www.skane.snf.se/?page_id=356

25 maj Trollsländekurs i Ronneby, Naturum.

7-9 juni Svenska entomologimötet på Ivön i nordöstra Skåne. Kontakta Linda Strand linda@faunacoll.se för mer information.

10-11 juni Trollsländekurs på Christinehof med Naturskoleföreningen.

17-26 juni International Congress of Odonatology 2013. Congress Freising 17-21/6, Post-Congress Tour Laufen / Salzach 22-26/6. http://www.ico2013.eu/home_ico2013.html

28-30 juni Trollsländekurs, Skånes Fältbiologer, för dig under 26 år. <http://www.faltbiologerna.se/kalendarium/trollslandekurs>

20 juli Trollsländeexkursion, Kullabygdens Ornitologiska Förening. <http://www.kof.nu/foreningen/program.html>

18 aug Insekternas dag. Känn dig riktigt välkommen på den tredje upplagan av Insekternas Dag i Skåne och Blekinge! Mer info under senvåren, kontakta Linda Strand linda@faunacoll.se om du vill arrangera något.

31 aug-2 sep Falsterbo Bird Show. <http://www.sofnet.org/fbs>

